

verwege
moeten
even, en
dig niet,
ord dan
orkomt,
is de uit
ante de
andere
te klan
let meer
tend wor
t, en het
le lippen
et wordt

er goed
in voor-

er komen,
an goed
van wei-

e geroe-
por.

oorzaak

mist, om
an hen,
zija hart
uitschei-
den voor-
een kan
erer nood
te sterk
st blijft
kt in het
dat zich-
tsbedlee-

rije ge-
t is, dat
ndo van
temming
gave. Ze
ngen in
s smee-
op verre
an velen
ven af.
En nu
ik plech-
en. Wat
en woor-
eigen
te voor

ook al
art, zeer
om op
an van het
n, en in
bed ook
aal huns
an het

oo sterk,
gadering
took ver-
waarvoor
rdingen,
bekend
s hierbij

de span-

bed der
omsten,
r, is het
ijker, en

ed in de
op neer,
rgetuige
er waar-
zelf weg-
lof zijg

veel een
iddende
at er van
vaas iets

u gebed,
raag liet
van nu
ker zijn,
s, schier

niet te
kden in
k. Maar
gemeen-
ged iets

s bij, dat
t geheel
in zulk
oor den
ing tot

oi bid-
iemand
al alroé
t heu
te ne-
iddende
ze ge-

heerlijk
manier

en niet,
te dik-
er op-
st ver-
e gave
nt, zoo
te ver-
zoeken-
ddende,
neele-
zicht zijn
ld voor

ten zoo
formu-

liergebed Gode onwaardig is, en dat hij het bidden vooral de werking des Geestes eeniglijk moet spreken, zullen daarom wel doen, ook de schaduwzijde van dit vrije gebed in de gemeente in te denken.

Zeker het afspreken van een opgezegt gebed is weinig stichtelijk; maar onze kerken zouden zich zelve niet kennen, als ze waanden, dat al wat bij ons "bidden" heet, waarlijk uitstorting der ziel voor den Heilige was.

Duker's Voetius.

Dr. Duker heeft opnieuw een belangrijke aflevering van zijn Biographie van Gijbert Voetius in het licht gezonden.

Hij behandelt thans zijn predikant zijn van 1618-1634, eerst zijn werkzaamheid op ring en classis a synode; daarna Voetius' arbeid in de buiten 's-Hertogenbosch; en ten laste zijn verkeer in enger kring; en zijn roeping tot het professoraat, terwijl ten slotte een geheel reeks van officieele bijlagen ook deze aflevering verrijkt.

Het eerste deel is daarmede compleet, en thans mag van dat geheele deel getuigd, wat we in de eerste aflevering roemden, dat de bewerking in volledigheid, nauwkeurigheid en onpartijdigheid haar wedergade zoekt.

Wij, Gereformeerden, kunnen Dr. Duker dan ook voor dezen arbeid niet warm genoeg danken.

Geen onzer zou het hem kunnen geberteren, en onderwijl in onzen kring eenieder zoo overladen is met bezigheden, dat niemand voorhaars aan zoo ver reikend onderzoek en zoo uitgebreide studie denken kan, komt hij thans doen, wat voor ons zoo broodnodig noodig was, en toch nog lang zoo getoefd hebben, namelijk van den besten en kundigsten Gereformeerden theologoog uit den besten voortijd ons een welgeleek beeld, zoo onpartijdig mogelijk tekenen.

Voetius is voor velen nog een onbekende grootheid.

Zijn werken waren slecht geschreven, en voor de meeste onleesbaar en ongenietbaar. Zijn Latijn is voor verwegde de meesten niet dan met moeite te verstaan.

Daardoor komt het, dat men wel van andere theologen repte, maar Voetius meest buiten het geding liet. Ook zijn thans zijn twee hoofdwerken te duur, en niet veel onder de 100 elk geldende.

Thans echter herleeft Voetius, en zal zijn invloed onder ons steeds meer bloeien. Nog onlangs toonde Prof. Geesink ons, hoe wie in deze goudrijke willeen graven, een kostelijken schat aan de markt brengt.

Klandizie.

Men vraagt ons, of het geen plicht van alle Gereformeerden is, om hun klandizie uitsluitend aan Gereformeerde neringdoenden te schenken.

Op die vraag nu is geen algemeen bevredigend antwoord te geven, en het argument, waarmee deze algemeene stelling door hem, die het ons vraagt, wordt aangedrongen, houdt geen steek.

Hij schreef toch:

Van nit onze gemeente heb ik dikwijls van neringdoenden gehoord (hetgeen ook mijn eigen ervaring is) dat men juist van eigen geloofgenooten het minst wordt begunstigd. Zoo menigen van hen zegt, dat men mag gaan waar het voordeligst wordt gekocht. Alsof elk lid der gemeente er niet rekening mede heeft te houden, dat ook zijn geld en goed slechts gegeven goed is, en dat hetgeen hij door inkoop bij kruideurder of bakker uitgeeft, juist bij dien bakker en dien kruideurder behoort besteed, die ook met hem den predikant, de kerk, de armen enz. heeft te onderhouden.

Daarbij, wordt ons duidelijk in Galaten 6: 10 gezegd, meest wel te doen den huisgenooten des geloofs.

'Is waar, ook in dezen weg wordt het dikwijls ervaren, dat de Heere barmhertiger is dan de mensch, en moeten tegenstanders dikwijls gebruikt worden, om genoemde neringdoenden te onderhouden.

Maar hoewel 't door 's Heeren zegen is, onverschillig van welke zijde men begunstigd wordt, voor de gemeente des Heeren toch is en blijft het roeping, elkander in nering en hanteering te helpen.

Nu is er in Gal. 6: 10 geen sprake van klandizie, maar van aalmoezen, iets wat geheel iets anders is, en alzoo niet onder denzelfden regel valt.

Alleen ware hieruit af te leiden, dat men in het gemeen, nauwer banden heeft onder huisgenooten des geloofs, en alzoo, indien overigen alle dingen gelijk staan, verplicht is, aan hen in de eerste plaats te denken.

En wat het zeggen aangaat, dat men door geloofgenooten, dat zijn dan hier kerkgelovigen, te begunstigen, indirect de middelen sterkt, waaruit hulpe voor kerk en armen kan komen, zoo is dit slechts ten deele waar, en mist voor het andere deel zekerheid.

Zekerheid ontbreekt, want het is volstrekt niet bewezen, dat elk neringdoende pro rata zoveel meer voor kerk en armen geeft als hij meer ontvangt. Er zijn neringdoenden, die, toen ze 1000 'sjaars verdienden, voor kerk en armen samen f. 30 gaven, en die later, toen ze f. 1500 'sjaars wonnen, precies hetzelfde bleven geven.

En ook is het slechts ten deele waar, dat men door zulk een begunstiging het inkomen der kerkgelovigen stijgt.

Er zijn toch voorbeelden genoeg, die toonen, hoe meer dan één, zonder zulk een begunstiging, ziende dat hij hierop noch leunen noch rekenen kan, juist daardoor geprikkeld is, om zelf de handen uit de mouwen te steken, zijn fabrikaat en zijn bediening

te verbeteren, en alzoo gekomen is tot een veel ruimere conditie, dan hij door die begunstiging zou verkregen hebben.

Al geven we dus in het gemeen toe, dat het geraden is, waar alle deze dingen gelijk staan, bij voorkeur de gunst van zijn klandizie aan zijn kerkgelovigen te schenken, we keuren het af, zoo de neringdoenden zelven dit als eisch gaan stellen.

Tweeerlei denkbeeld staat hier tegenover elkander.

Eenerzijds de voorstelling dat we een aparten kring in de maatschappij vormen, en door over en weer elkander te steunen, in hoofdsak uit eigen boezem ons bestaan moeten hebben.

Maar ook anderzijds de overtuiging, dat fabrikanten en neringdoenden hun aanbeveling in de uitemertheid van hun producten, in de goedkoopheid van hun prijzen, en in de vloetheid van hun bediening moeten zoeken, opdat langs dien weg onze kerkgelovigen het terrain hunner werkzaamheid verre buiten onzen kring kunnen uitstreken, alsoo hoe langer hoe meer geld kunnen onzen kring hebben te winnen, en daardoor onzen kring ook geldelijk hebben te verrijken.

Dit laatste nu was het stelsel onzer vaderen, en is stellig ook nu nog het eenig probate systeem.

Maar al kiezen we beslist voor dit laatste, veel meer belovende en veel sterker prikkelende stelsel, toch geven we tweeerlei toe. Ten eerste, dat met name op dorpen de kring zoo klein kan zijn, dat het plaatsen van zijn eigen geloofgenooten stuitend wordt en zeer doet.

En ten andere, dat er gevallen zijn, waarin op dorpen onze geloofgenooten, die wille van hun geloof, hun brood verliezen, en dat alsdan de roeping duidelijk spreekt, om hun dit lijden niet nog anderzijds te verbitteren.

Slechts zorgen de neringdoenden dan tevens, dat zij ook hunnerzijds hun klandizie uit hun eigen kerk als geloofgenooten behandelen, en niet denken gaan: Nu, die moeten vanzelf bij mij komen, voor hen komt het er dus minder op aan.

Tweede Groninger Predikanten-Conferentie.

(DEBAT)

Na het gehouden referaat van Prof. Bavinck over 'Schepping en Herschepping', volgde een zeer gemiddeld en belangrijk debat, vooral tusschen Ds. Bos en Prof. Bavinck.

Ds. Langhout van Groningen vroeg: Of de referent het gevoelen is toegedaan dat de hel een deel uitmaakt van de Schepping? Als de realiteit van de zonde inhoudt, dat de mensch naar Gods beeld geschapen is, hoe dan, heeft de zonde realiteit verkregen in de Engelwereld?

Ds. Bos van Beldum is het volkomen eens met het gesprokene van den referent; het was zoo helder als kristal. Gaarne zoude hij na aanloop der discussie over het referaat, vragen doen, welke in verband staan met het besprokene onderwerp. Het gevraagde verlot wordt door de Conferentie verleid.

Ds. Krohne van Zoutkamp vroeg: Of bij de herschepping iets nieuws in den mensch komt. Ds. Prinsen van Oostwold vroeg: Of het niet beter is te spreken van besluiten, dan van ideeën in God. Plato toch sprak ook van ideeën in God.

Ds. Kousenhouwen van Groningen zou gaarne vooraf eenige opheldering wenschen over de bewering van den referent: Het geloof was in den mensch Christus Jezus.

Ds. Goris van Veenwoudsterwal vroeg: Is het beeld Gods aan den mensch gegeven, hoe kan dan juist daardoor de mogelijkheid van zondigen bestaan?

Prof. Bavinck zegt in antwoord aan Ds. Langhout, dat de hel wel terdege een element in de schepping is. De hel valt echter buiten de herschepping. Wanneer wij spreken van de herschepping van de schepping, hebben wij het ook op het organisme, de kosmos. De schepping als kosmos wordt wel terdege hersteld; zoo geschiedt ook met de herstelling der menscheid. Wat de tweede vraag van Ds. L. betreft, de realiteit der zonde vloeit hieruit voort, dat de mensch geschapen is naar Gods beeld. Immers, dat de mensch een wil heeft om de mogelijkheid ook van zondigen in realiteit te doen overgaan, is een element in het beeld Gods. De theologoog Maastricht zegt, dat ook de Engelen elementen, trekken van het beeld Gods hebben. Wij kunnen wel terdege zeggen, dat de wil van de Engelen is naar het beeld Gods. De wil van God is, dat Hij machtsdaden kan doen; die wil nu is ook in den mensch aanwezig. Maar die macht had hij niet mogen gebruiken, zoals hij gedaan heeft. Dat de mensch had kunnen zondigen is nog een trek van het beeld Gods. Ja, dat de mensch nu nog de zonde kan doen van vrije keuze, na overleg, is nog een trek van het beeld Gods. De formele akte van het wilsvormigen is naar het beeld Gods. — Aan Ds. Krohne zegt referent, er komt iets nieuws in den mensch bij de herschepping, maar de vraag is wat? Het nieuwe is geen substantie; het zijn hebbelijkheden, eigenschappen, kwaliteiten. — Aan Ds. Prinsen: Het woord idee in God mag niet gebruikt worden zoals Plato dit deed; hij dacht alleen aan voortbegrippen. Wij mogen van idee spreken wanneer wij daarbij denken aan alle gedachten Gods ontrent al het bestaande. Zoo opgevat, is voor het woord idee veel te zeggen. Wanneer wij van God spreken, mogen wij het woord begrip, afgeleid van begrijpen, niet bezigen. Wij moeten dan de woorden gebruiken gedachten of ideeën. God geeft aan de dingen elk zijn aard, omdat Hij het zoo denkt, zoo wil. Is het niet beter — heest Ds. P. gezegd — om van besluiten Gods te spreken? Prof. B. bevestigde, dat uit den wil van God de werkelijkheid opkomt van hetgeen in Zijn ideeën lag. Op Pantheïstisch standpunt kan men de realisering der ideeën van God niet verklaren. Bij het Pantheïsme is dit het bezwaar, hoe is de werkelijkheid der wereld uit God voortgekomen? Wij moeten aan den eenen kant het Pantheïsme vermijden, maar wij moeten ook aan de andere zijde vasthouden dat de wil toch aansluit bij de ideeën in God. Hegel leerde, dat de wereld uit God als logos is voortgekomen. Later heeft Hartman deze gedachte aan een reformatie onderworpen. Het realiseren van de wereld — zoo hebben wij het ons voor te stellen — is tweeerlei. De wereld is noch alleen uit de idee, noch uit den wil, maar uit samenwerking van

beiden. — Aan Ds. Kousenhouwen: Dezen spreker was het niet helder, dat er gesproken kan worden van een gelooven bij Adam en ook bij Christus. Was is gelooven? De waarheid aanemen. Nu moet Adam in zijn tijd gelooven, omdat God het hem zeide; hij zag vele dingen niet. De fout van Adam is geweest, dat hij niet geloofde, maar God heeft willen begrijpen. Zoo heet Jezus aan het geloof vastgehouden; daarom is Hij door het geloof als Middelaar in de woestijn staande gebleven. Alles toch was tegen hem, alle dingen in hemel en op aarde. Dat geloof in Adam en Jezus is niet vreemd aan onze menschelijke natuur op aarde. Het gelooven is geen nieuw element bij ons. De onherboren mensch geloof ook. Het is alleen maar de vraag: wat geloofden. De natuurlijke mensch geloof Satan. Het geloof van Adam had als object Gods denagen; wij hebben als object Gods genaade.

Nadat onderscheidene sprekers hadden gerepliceerd en ook anderen het woord gevoerd hadden, beantwoordde Prof. Bavinck, kwam Ds. Bos aan het woord. Hij zeide: Hoe komen wij tot het rechte weten, verstaan, zien, inzicht, ligt dat principieel in de wedergeboorte, tot ontwikkeling, tot zelfbewustzijn gebracht door logische acties, of door onmiddellijke inwerking op ons bewustzijn door den H. Geest; of door de H. Schrift, onder toepassing des Geestes? m. a. w.: Staat de wetenschappelijke, wedergeboren mensch onder onmiddellijke inspiratie van den Geest, van den logos, en behoef hij dan alleen te bezigen dat zijn inzicht Schriftmatig is, of moet hij zijn wetenschap als theoloog principieel uit de H. Schrift putten en voortdurend daarvan toetsen, licht werpen op God en op alle werken Gods op het Theologische en het kosmische? Is er ook een wetenschappelijke roeping, bijv. de beoefening der wetenschap, enz., die ik veel betrekken mag als Christen, als gelovige, en niet als lid eener geïnstitueerde kerk? Zoo ja, hoe komt het dan, dat een Christen, die gehoorzaam is, in de instituering eener belijvende kerk, daardoor ongeschikt en onbevoegd wordt te doen wat hij mag en kan doen zonder dat hij zijn plicht betracht ter instituering?

Werd hij door de instelling der ambten en door de beoefening van kerkelijke gemeenschap beperkt in zijn doen?

Is hij op de wereldmarkt, in maatschappelijke dingen werkende, niet als lid eener geïnstitueerde kerk te beschouwen, maar alleen als Christen; zodat hij alleen als lid eener geïnstitueerde kerk is te merken onder den dienst des Woords en der Sacramenten?

Indien de Theologie 'in beginsel voorwerp en doel' verschilt van de andere wetenschappen, en alleen formeel met haar overeenkomt (Geref. Dogmatiek I 20), waar ligt dan, behalve in het formele (logische actie enz.) de grond voor het organisme van al de wetenschappen?

Het object der Theologie is de cognitio Dei, wordt gezegd, waarom kan God niet het object genoemd worden, dat het toch om God te doen is (Geref. Dogmatiek II 2), die zich heeft openbaar, opdat wij Hem kennen zouden, voorzoover God te kennen is? De kennis toch die God van zichzelf heeft, is even ondoorgrondelijk als God zelf.

Klopt het ook wel te zeggen: Theologie is de systematische beoefening der heilzame Gods; dus wetenschap van de kennis?

Heeft de Theologie een eigen object, n.l. God, kan zij dan ook niet wetenschappelijk, d. i. systematisch, beoefend worden, zonder in een Cyclus te staan met de andere wetenschappen, met geen ander verband dan een formeel verband? m. a. w., kan de Theologie alleen wetenschappelijk beoefend worden in een Universiteit, of ook aan een Theol. school?

Prof. Bavinck stemde Ds. B. volgaarne toe, dat er verband bestaat tusschen den logos in de Heilige Drieëenheid en den logos in den kosmos. Er is tusschen beiden echter een essentieel verschil. De logos, als drager van het geschapene, als geheel der gedachten Gods, vormt één systeem. De ideeën en besluiten Gods zijn één. Alle dingen die bestaan zijn eerst gedacht door God; zij zijn dus belichaamde gedachten Gods. En nu is geheel ons streven in de wetenschap, om ons geheel in de gedachten Gods in te denken, den logos te vatten. Als ons bewustzijn nu maar rijk genoeg was, zouden wij dit kunnen. Wij zijn echter vreesslijk beperkt, en kunnen daarom niet diep genoeg dalen op den logos der dingen. Door de zonde is alles in het ongereede gebracht. Alle wetenschap moet daarom worden herboren, in de eerste plaats die, welke staat naar de kennis Gods. De bijzondere openbaring komt er tusschen door inspiratie. De weg, waardoor de kennis tot ons komt, zijn abnormaal. Wij leeren God kennen door den kosmos. Om een voorbeeld te noemen: De Bijbel is een openbaring Gods door een bijzondere bewerking tot ons gekomen. Maar op dit oogenblik is toch de Bijbel voor ons een gewoon menschelijk boek. Zoo is het ook met de kerk; de wedergeboren mensch; zij allen zijn elementen in den kosmos.

De verhouding tusschen Theologie en wetenschap. De Theologie heeft een eigen object, een eigen doel; zij blijft een gewoon menschelijke wetenschap; die op dezelfde wijze wordt beoefend als alle andere wetenschappen. Principieel is het voor den beoefenaar der natuurkunde, geneeskunde, enz. evengevoerd noodig tot God bekeerd te zijn, als voor den Theoloog. De Theoloog moet op dezelfde manier ploeteren, folianten doorwerken, om Theologie te bestudeeren, als dit met andere wetenschappen het geval is. De Theologie heeft dus ook een object in den kosmos. Daaruit nu vloeit voort, dat die wetenschap niet kan buiten de andere wetenschappen. Zoodra iemand Theologie als wetenschap wil, kan hij deze niet buiten de universeele wetenschap bannen.

De Theologische school. Spr. heeft nimmer de overtuiging gehad, en kan nog niet overtuigd worden, dat het eischen van een Theol. school volkomen gerechvaardigd zoude zijn. Dus de kwestie is niet, zoals Ds. Bos het in het laatste nummer der *Basiss* voorstelt, naast de Universiteit voor de wetenschap een Theol. school tot opleiding voor dienaren des Woords. Voorzeker, als men het wil, en men heeft er het geld voor over, mag men in ons land wel drie Theol. scholen hebben. De concept-actie ging dan ook van deze gedachte uit: de opstellers hebben echter gezegd, dat er financiële bezwaren verboden waren te hebben een Theol. school en een Theol. faculteit aan een Universiteit. Alleen zoude het verkeerd zijn voor de eenheid der kerken wanneer aan beide richtingen in verschillende richting werd onderwezen. Er werd daarom toen — en terecht — voorgesteld tot samenwerking. Spr. kan niet op het standpunt staan: aan een Theol. School kan niet, aan een Universiteit wel Theologie wetenschappelijk onderwezen worden. Men mag dus evenmin zeggen: De Theol. school moet weg; als de Theol. faculteit aan de Universiteit moet verdwijnen, omdat daar de beoefening der Theol. niet behoort.

Zowel aan een school, als aan een Universiteit mag men Theologie beoefenen. Een andere zaak is of tegen het hebben van twee inrichtingen geene financiële bezwaren bestaan. Wat spr. aangaat, hij zal blijven protesteren tegen de bewering: Aan een Universiteit wordt de Theologie als wetenschap onderwezen, en een school dient voor de praktische opleiding der bedienaren des Woords. Daardoor toch werd spr. vreesslijk in den hoek gedruwd, en daarin heeft hij natuurlijk geen lust. Zowel de Theol. fac. aan een Universiteit als de Theol. school hebben met elkander ten doel zoowel wetenschappelijke beoefening der Theologie, als praktische opleiding. Men beoefent de wetenschap omdat men daarmede een doel in het leven heeft, om er ook van te kunnen leven. En daarom, wat God samengevoegd heeft, scheidt de mensch niet.

Ds. Bos zegt, dat het hem gevoegen doet, dat Prof. Bavinck met hem gelijk denkt, dat de beoefening der wetenschap een doel heeft in het maatschappelijk leven. Het heeft spreker eveneens verbijld, dat de Theologie als wetenschap, evengevoerd aan een Theol. school, die van de kerk uitgaat, kan beoefend worden, als aan een Universiteit; daardoor is gelogenstraf de bewering, dat de kerken de Theologie als wetenschap niet mag beoefenen. Spr. heeft echter nog geen antwoord op de vraag: Hoe komt men aan wetenschap der Theologie, met andere woorden: Heeft de Theol. de H. Schrift als kenbron, of moet men het zoo opvatten: komt mijn resultaat goed overeen met de H. Schrift, om nu op deze basis de Theologie te bouwen? Of moet men niet zeggen, de H. Schrift is de bron der Theologie.

Ds. de Jonge van Loppersum kan nog maar niet begrijpen, dat er hoogenam geen bezwaar zoude zijn, dat de kerken de Theologie als wetenschap beoefenen. Hij kan zich wel voorstellen, dat de Theologie aan een school wetenschappelijk kan zijn, maar kan de Theologie de kerk, n.l. ambtelijk, als subject hebben.

Ten slotte zeide Prof. Bavinck aan Ds. Bos: Ook de wedergeborene put zijn kennis alleen uit de objecten die buiten hem zijn, dus de theologie uit de Godopenbaring. In de tweede plaats kan en mag de kerk een school hebben? Zeer zeker. Hij houdt vol, dat de wetenschappelijke theologie ook zeer goed aan een school onderwezen kan worden. Of de Theologie wetenschappelijk wordt onderwezen aan een school of aan een Theol. faculteit, ligt alleen aan de kundigheden der docenten of professoren. — Aan Ds. de Jonge: Uit het ambt der kerk vloeit de beoefening der Theologie niet voort. Sommigen zeggen, dat de docenten de Theologie beoefenen in hun ambt als predikant, maar dat is niet waar. In de kerk kunnen buiten de predikanten krachten gevonden worden, die de Theologie kunnen onderwijzen. De kerk kan ambtelijk de Theologie niet laten beoefenen, maar wel omdat de kerken daarin lust hebben. Een Theologische school is wel geoorloofd, maar niet geboden krachtens een bevel Gods. In onzen tijd echter, met onzen toestand voor oogen, kunnen wij als kerken niet volstaan met een Theol. school alleen; wij moeten hebben een Theol. faculteit aan een Universiteit. In onzen tijd, met de ons gestelde eischen, moeten wij feitelijk hebben niet alleen een Theol. faculteit, maar een geheele Universiteit. Wij moeten hebben, dat is dringend noodig, dat is eisch, een faculteit van de Theol. school en een Theol. faculteit aan een Universiteit.

Met belangstelling werd het begin tot het einde geluisterd.

Ds. Geerds van Appingedam sprak een woord van hartelijken dank aan Prof. Bavinck. Na palmgering sloot Ds. Oegema van Wildervank de zoo goed geslaagde Conferentie.

Voor Kootwijk's Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS: Van den heer D. R. te Amersfoort f. 1; van den heer J. Doring te Oost-Souburg, gevonden in de coll. f. 1; van Kootwijk; van P. H. te Mellissant f. 1; van N. N. te Heteren f. 5; voor Kootwijk, van den heer A. Hoogendijk, van de Chr. Jongelvereen. te Ouderkerk a/d. IJssel f. 2,50.

Mit de Berg.

Behartigingswaard is wat K. in de *Friesche Kerkbode* over de middelmatige dingen, en ook over de a. s. Inhoudingsfeesten schrijft.

Onze vaderen hielden de vrijheid ten opzichte van de middelmatige dingen staande tegenover de Doopersche richting, die in mijding van het natuurlijke leven kracht zocht, en alleen in geestelijke dingen leven wilde. Volgens haar lag de wereld met al het hare in het boeze; was zij doortrokken van zonde en ongerechtigheid, en moest Gods kind daarom zoover mogelijk van die wereld zich terugtrekken. In het leger mocht men niet dienen, een eed mocht niet genomen worden, onder de Overheidspersonen mocht men geen zitting nemen, in kleeding moest men zoo sterk mogelijk afsteken van de mode, aan kunst en wetenschap, behalve aan Theologie, mocht men niet doen; maaltijden met vrienden, onschuldige vermakten, waren contrabande. Om der wereld niet gelijkvormig te worden, trok men zich geheel uit de wereld terug. Van het hoogere Christelijke standpunt, waarop men de wereld gebruikt, zonder haar te misbruiken, was geen sprake.

Daartegenover nu behield onze Gereformeerde Kerk op grond van de Heilige Schrift, dat eveneens in tijd of plaats, eien of drinken, gebouw of ceremonie eenigen godsdienst te zoeken is, zoo ook in al de gaven die God de Heere in de schepping geeft, geen zonde is, mits de mensch door misbruik die zonde er niet in brengt. Het: raak niet, smak niet en roer niet aan, waarin de Doopersche mijding haar kracht zoekt, staat lijnrecht tegenover de Christelijke vrijheid. Eerst dan, wanneer uit Gods Woord kan bewezen worden, dat een zaak zonde is, maar ook dan alleen, is zij den Christenen verboden.

De Schrift nu leert niet, dat het dragen van goede kleedren, het hebben van gouden en zilveren sieraden, het bezitten van een huisraad zonde is, mits de mensch er zich geheel niet op zet en er geen afgevoerd meer is, dan de behoeften. De vrouwen der patriarchen droegen veel goud, de Heiland had een kostbaar kleed, een rok zonder naad, het paleis van Salomo schitterde van het prachtigste huisraad. Wel is in onze eeuw de zucht om boven zijn stand te leven, om in weelde en opschik zijn geld te verkwisten, om naar al meer schatten te gieren een schrikkelijke zonde geworden, maar al behoort een Christen tegen die weelde door eenvoud te protesteren, noch in goud of zilver, noch in kleed of huisraad zit de zonde op zich zelf.

Evenzo is het met eten en drinken en met de genotmiddelen onzer dagen. De Schrift leert ons nergens, dat een kind Gods alleen water zou mogen drinken of brood zou mogen eten. De patriarchen slachten het gemeste kalf, als er een gast ten eten komt. Met vrienden worden vroolijke maaltijden gehouden. De Heere Jezus zit zelf mee aan den maaltijd te Kana, en als er wijn ontbreekt, doet Hij het eerste wonder en schept uit water wijn. En nu is het zeer zeker waar, dat de mensch ook

dese gaven Gods kan misbruiken, dat er zijn, die van hun buik een God maken en dat de volkszonde van Nederland, het misbruik van sterken drank, ten hemel schreit, maar ook al gevoelt een Christen zich deswege gedrongen, ten einde tegen dit misbruik een levend protest te wesen, het gebruik van alle alcoholische dranken voor zich zelf na te laten, een goed Gereformeerde zal daarom nooit durven zeggen, dat het gebruik van wijn op zich zelf zonde is. En de geheel-onthouding van wijn wat meer sympathie vinden ook onder Gereformeerden, wanneer er ze niet tegen de leer der Schrift in als Evangelie predikte, dat wij en hier uit den duivel zijn. Op dat standpunt past het gezeyde van een geheel-onthouder, dat Mahomed eigenlijk hooger staat dan Christus, omdat de eerste aan al zijn volgenden het gebruik van wijn verboden had, terwijl Christus het gebruik van wijn liet. Juist zulk een zeggen toont, hoe in dat drijven der geheel-onthouding een ascetische richting zich openbaart, die met den geest van Christus niets te maken heeft. Het is dan ook volstrekt niet te verwonderen, dat de drie mannen, die in de Christelijke wereld van Nederland den toon aangeven, Dr. Schaeffer, Dr. Bronsveld en Dr. Kruyper zich tegen de geheel-onthouding hebben verklaard, omdat de zonde geheel-onthouding niet als protest tegen de volkszonde maar als eisch van het redelijke leven, in strijd is met de Schrift en met het voorbeeld dat Christus zelf ons gaf.

En evenzo is het met de genotmiddelen als bijv. het rooken. Het rooken is en blijft een middelmatige zaak en wanneer iemand niet wegens zijn gezondheid het laten moet, volkomen geoorloofd, omdat Gods Woord het niet verbiedt. Juist omdat wij er zoo afkeerig van zijn om dingen zonde te noemen, die Gods Woord niet verbiedt, hebben wij dan ook zoo streng afgekeurd, dat men ook het rooken na de Kerk als zonde wilde gaan beschouwen. Consequent doorgetrokken leidt deze lijn er toe, dat men ten slotte evenals in sommige Engelsche leringen iemand voor bekeerd houdt, alleen wanneer hij geheel-onthouder is en geen sigaren roekt. Gods Woord geeft zulk kenmerken voor Gods kind niet.

Hiermede is echter niet gezegd, dat ook van het rooken evenals van al deze middelmatige zaken geen misbruik kan gemaakt worden. De ware vrijheid van Gods kind ligt uitgedrukt in deze twee dingen: 'alle dingen zijn mij geoorloofd.' En 'ik zal mij onder de macht van geen van deze lasten brengen'. Wie een *sluif* is geworden van het rooken, met zijn pijp opstaat en naar bed gaat, zelfs bij het lezen van Gods Woord niet een de pijp kan laten rusten, doet beter met het rooken geheel af te schaffen. Niet omdat het rooken zonde is, maar omdat Gods kind te hoog staat om een slaaf van de tabak te zijn.

En eindelijk evenzo is het met de vermakten, spelen, ontspanningen van geest en lichaam. Ook al acht de Heilige Schrift de 'lichamelijke oefening' tot weinig nut, er steekt geen nut in, en van een afkeuren is geen sprake, zoolang het vermaak geen zondig karakter draagt. Waar het leven zoo drukkend, en de ernst zoo zwaar, de last van den arbeid zoo zwaar is, daar is het een *genade* dat God de Heere ons vermaak en ontspanning schenkt. En wie dan mensch daarvan berooven wil, om hem altijd met een boekje in de een hoekje te laten zitten, handelt tegen de ordinantie Gods.

Ook op dit punt heeft helaas ons Gereformeerde volk in onze dagen soms gans verkeerde inzichten en veroordeelt als zonde, wat geen zonde is, maar een volkomen geoorloofd uitspanning. En het beste bewijs, dat het volk van God zich in die opzichten vergist, is wel, dat de Christelijke consciëntie geheel anders oordeelt in het midden als in het noorden des lands. Was het nieterraad een werking des Heeren, gegrond op Gods Woord, dan zou er eenparigheid bestaan. Het groote verschil in de bepalingen van wat mag of niet mag, toont wel, dat hier van een hogere leiding geen sprake is.

In Friesland vindt men het schaatsenrijden een volkomen geoorloofd vermaak en acht alleen het deelnemen aan handrijden verkeerd. In vele streken in Holland en het midden der lands wordt alle schaatsenrijden als zonde veroordeeld en door vrume ouders ten strengste aan hun kinderen verboden. Zou dan soms naar Gods bedoeling het schaatsenrijden in Friesland wel geoorloofd zijn, maar in Holland niet?

En omgekeerd, in Friesland oordeelt men op vele plaatsen, dat het gaan zien naar nationale feesten, het hooren van nationale muziek, het zien naar vuurwerk, het deelnemen aan volksvermakelijkheden op zich zelf zonde is, en geen Christen vrij staat. Immers al zulke dingen kan men niet doen voor 'de zaligheid van zijn ziel'. Het is volkomen waar, dat men dit alles niet doet voor zijn zaligheid. Maar rookt men dan voor zijn zaligheid? Rijdt men dan schaatsen voor zijn zaligheid? Of zijn ook dat vermakten, ontspanningen voor het lichaam, die volkomen geoorloofd zijn, omdat Gods Woord ze niet verbiedt? En waar verbiedt God de Heere dan dat een volk een nationaal feest zal vieren? Waar zegt God de Heere dat vuurwerk zonde is? Waar wordt verboden om te luisteren naar nationale muziek? En als God de Heere het niet verbiedt, welk mensch zal dan genezen maken, wat God de Heere niet gemeen gemaakt heeft?

Wij bespreken dit punt te uitvoeriger, omdat het van actueel belang is met het oog op de Kroningsfeesten, die aanstaande zijn. In de commissie, die daarvoor gekozen worden, worden allicht ook leden onzer Gereformeerde Kerken benoemd. Meent men nu, dat een Christen op zulk een nationalen feest-dag niets doen mag dan Kerkhouden en binnen kamers bidden, en dat al dat feestbetoon werelddsch en dies zondig is, dan gaan onze broeders zich uit al zulke commissies terugtrekken en wordt daarmee de invloed van het Gereformeerde beginsel op ons volk gebroken. In zulke commissies komen dan alleen moderneren als liberalen te zitten; zij kiezen bij voorkeur voor zulke feesten den Zondag, vragen nooit of een volksfeest ook ontfaant kan in een uitspatting van bandeloosheid en doen althans niets om het christelijk karakter van ons volk te bewaren. Juist daarom is het van het hoogste belang, dat onze broeders dit niet doen, maar in zulke commissies gekozen, al hun invloed aanwenden om deze volksfeesten in goeden zin te leiden, niet door tegen elk volksvermaak te protesteren, maar door te toornen met de volksfeesten bachchanaliën en drinkgelug worden, en door zoo mogelijk een christelijke wijding aan dien dag te geven.

Dit is volkomen juist geoordeeld.

De uiterste omzichtigheid voegt ons; maar omzichtigheid mag geen engthartigheid worden.

En nooit mogen we het Gereformeerde beginsel, dat naar de Schrift is, inruilen voor het Doopersche beginsel, dat tegen de Schrift ingaat.

Niet de Dooperschen hebben ons land in de 16e eeuw geerd.

Zij zouden ondergaan zijn.

Wat ons gerd heeft was het Calvinisme, en de frische levensgeest dien het ontwaak deed.

Officieele Berichten.

Met verhoging uit het Kerkblad van 12 November.

Kort Verslag van de Vergadering der Classis Sneek, te Sneek op 27 October 1897.

Rapporten der kerksitatoren. Over het algemeen is de toestand der kerken bevredigend. De zending echter wordt door vele kerken nog weinig behartigd.

Aan Ds. de Roos wordt opgedragen, op de volgende vergadering der Classis, over het nut van de bekendmaking der kerksitatoren aan d. gemeente, in te lichten.

De kerk van V. verklaart, f. 100 te kunnen geven voor de predikants-weduwe B; na 1 Jan. 1898 voor haar rekening. — Werkom wordt hulpbehoevend verklaard, de Classis verbindt zich voor f. 150 als quota uit de kerken te verkrijgen, van welk quotum V. wordt ontslagen. Sommige broeders verklaren, dat de Classis